

T

OLYMPISCHE EDUCATIE OP SCHOOL EN BIJ VERENIGINGEN

Een grensoverschrijdend project tussen Nederland en Nordrhein-Westfalen.

In dit artikel willen we laten zien hoe in een grensoverschrijdend project met experts vanuit onderwijs, opleidingsinstituten en sport een document is gemaakt dat gebruikt kan worden als basis voor de lerarenopleiding, voor trainersopleidingen en voor bij- en nascholing van docenten en trainers.

Door: Bert Boetes, Roland Naul en Christiane Richter

In de lessen bewegen en sport op school en bij jeugd sportactiviteiten bestaat er de laatste jaren weer meer belangstelling voor het leren omgaan met normen en waarden. In veel landen wordt in dat kader een link gelegd naar Olympische Idealen, hetzij als een officieel onderdeel van het curriculum voor lichamelijke opvoeding, hetzij als een doelstelling die in het kader van sport gerealiseerd kan worden. Als je een vergelijking maakt tussen de opleidingen voor leraar LO in Nederland en Duitsland, blijkt dat in Nederland geen aandacht wordt besteed aan Olympische educatie. In Duitsland zijn enkele opleidingsinstituten die dat wel doen (in het reguliere programma of als keuzemodule) maar vele ook niet. Wel is er natuurlijk aandacht in de opleidingen voor thema's als sportiviteit en respect en fair play. Toen vijf Duitse steden zich kandidaat stelden voor de OS 2012, kwam in een aantal gevallen waaronder Düsseldorf, wel een focus te liggen op educatieve, culturele en sociale programma's voor jeugdigen. Ook in het Europees Jaar voor Opvoeding door Sport (2004) werd aandacht gevraagd voor de waarde van Olympische educatie in sport en bewegen. Op een in 2002 georganiseerd Duits-Nederlands symposium over lichamelijke opvoeding, is het initiatief tot een grensoverschrijdend project genomen met onder-

steuning van diverse Duitse organisaties en ministeries. Gek genoeg was vanuit Nederland alleen de KVLO betrokken. (Op de site is dit artikel ook opgenomen, maar dan staan de namen van alle deelnemende partners en personen genoemd.)

DOEL VAN HET PROJECT

De werkgroep stelde zichzelf als doelen

- 1 Het verzamelen van kennis over de Olympische beweging in het algemeen (oude en moderne OS, ontwikkelingen, ceremonies, symbolen, boycotts, politiek en sport etc) en nationale items in het bijzonder (deelname, gastland voor de Spelen, aansprekende prestaties). Verder het verzamelen van informatie over het Olympisch Handvest en de omstreken plaats van de Olympische Spelen in het publieke debat.
- 2 Het overbrengen van de educatieve bedoelingen van het IOC Handvest en aan de hand van voorbeelden laten zien hoe in de beide landen Olympische educatie verschillend wordt benaderd.
- 3 Het opzetten van een praktische gids voor het lesgeven op school of het verzorgen van trainingen in de vereniging waarin een aantal voorbeelden wordt gepresenteerd van lessen, evenementen, projecten en themaweken.

Het project bestond uit vier delen: het verzamelen van materiaal, het schrijven van een modulair handboek, het verspreiden van de kennis via een tweetal conferenties en tenslotte het uitgeven van het materiaal in de vorm van een boek en het beschikbaar stellen van het materiaal via een website (www.olympischeerziehung.de).

Op dit moment is het materiaal slechts in het Duits beschikbaar. Voor vertaling in het Nederlands is nog geen financiering gevonden.

INHOUD

Voor het realiseren van de doelstellingen werd een boek gemaakt bestaande uit verschillende modules.

Module 1 gaat over de Olympische Spelen zelf. De module bevat documenten die een korte introductie geven in de geschiedenis van de Olympische Spelen, bekeken vanuit Nederlands en Duits perspectief en bevat ook een vergelijking van de ontwikkeling in de twee landen in de context van internationale vraagstukken.

Er wordt geschreven over de start van de Olympische beweging in de beide landen, deelname en boycots, gastland voor de Spelen in respectievelijk 1928 (Amsterdam), 1936 (Berlijn) en 1972 (München).

Criteria van de Olympische Spelen in het oude Griekenland (fair play) passeren de revue en het Olympisch handvest met haar paragrafen over fundamentele principes van de ceremonies en de symbolen wordt belicht. Er wordt een vergelijking gemaakt van sporten waarin de beide landen succesvol zijn geweest en natuurlijk komen ook critici aan het woord. Kritiek op Olympische Spelen is nogal eens reden (met name in Nederland) om niet te spreken over de Olympische idealen, maar het te beperken tot items als fair play en respect.

Module 2 bevat lesmateriaal om studenten, leraren en trainers achtergrondinformatie te verschaffen over Olympische educatie. Vanuit historisch perspectief van sociale en morele bijdragen aan lichamelijke opvoeding en sport worden vier belangrijke concepten van Olympische Educatie beschreven. Hierin komen onder meer benadering van thema's als sportiviteit en respect, wederzijds begrip, maar ook het beste uit jezelf halen aan de orde.

Deze module bestaat uit vier hoofdstukken.

Olympische Educatie: pro en contra

Startpunt voor deze module was de vraag: welke betekenis hebben de Olympische Spelen voor Olympische educatie? Bij het organiseren van de Spelen duiken altijd weer discussies op over de zin van de Olympische Spelen. Hot items als, doping, commercie, (Coca-Cola Games van Atlanta), corruptie, schen-

den van mensenrechten zorgen voor uitgebreide discussies. Als je hiernaar kijkt is het begrijpelijk dat leraren, coaches en schoolleiders sceptisch zijn om het begrip Olympisch aan hun school te verbinden. Als je nauwkeuriger kijkt naar Olympische educatie en het Olympisch Handvest, dan gaat het meer over fundamentele principes gericht op persoonlijk vorming door sport dan over de Olympische Spelen en daarvoor trainen. In Nederland heeft NOC*NSF onderzoek gedaan onder 3500 mensen in de leeftijd van 15-65. Hen werd gevraagd een top vijf te geven van redenen om aan de Olympische Spelen deel te nemen.

Geld en image kwamen op twee en drie, maar op één stond prominent: 'Een goed voorbeeld geven en een gezonde geest in een gezond lichaam'. Ook onderzoek onder Duitse leraren wees uit dat elementen als waarden, fair play, respect en communicatie hoog scoorden, maar ook daar werd het gigantische van de Olympische Spelen en het feit dat de afstand tot de Olympische waarden groter wordt, als negatief beoordeeld.

Historische achtergronden van Olympische educatie in Nederland en Duitsland

In Duitsland zien we in de jaren '80 voor het eerst Olympische educatie op school verschijnen. Het Duits Olympisch Comité droeg daaraan bij via de publicatie van boekjes. In Nederland heeft NOC*NSF een rol gespeeld bij het introduceren van dit soort activiteiten op school door lespakketten voor primair en voortgezet onderwijs te maken. Die activiteiten liggen nu bij het Olympisch Stadion (zie artikel elders in dit blad).

Concepten voor Olympische Educatie

In het algemeen kan worden gezegd dat wereldwijd de basis voor Olympische educatie is gelegen in het Olympisch Handvest, vooral in Engeland, VS en Australië. Een tweede bron vormen de geschriften van Pierre de Coubertin zelf. Met name in Duitsland is dit een stevig fundament waaraan wetenschappers als Diem en Gruppe een belangrijke bijdrage leverden. Gruppe beschreef vijf principes in deze zogenoemde Olympische pedagogiek:

- eenheid van lichaam en geest, gericht op harmonieus leren en holistische opvoeding
- zelfrealisatie: werken aan sportbekwaamheid en sport als een weg naar een betere persoonlijkheid
- puur amateurisme dat wil zeggen: trainen en afzien voor de lol van het spel waarbij je immuun bent voor hebzucht en materialisme
- ethische regels en principes van eerlijkheid en fair play
- bevorderen van wederzijds respect tussen mensen en landen vanuit een vredesideaal via sportieve prestaties en competitie.

Norbert Müller voegde een zesde principe toe:

- emancipatie binnen de sport en door de sport.

Op verschillende manieren wordt vorm gegeven aan deze pedagogische uitgangspunten. Je kunt aanvliegen via kennis van de antieke en moderne Olympische Spelen, via een meer praktische invalshoek van organiseren van Olympische festi-

Een standpunt innemen

FOTO: UIT EDUCATION SPORT

vals op school of via het leveren van individuele prestaties het beste uit jezelf halen en met anderen in competitie te gaan. Een vierde concept komt uit Canada en heet de lifeworld-oriented approach. Olympische educatie is verweven met allerlei leeractiviteiten op school inclusief lichamelijke opvoeding. (Ook de basis van de Olympische lespakketten in Nederland.)

In Duitsland wordt tegenwoordig gewerkt met het zogenaamde 'geïntegreerde concept'. Hierin is de benadering van historische achtergronden en het Handvest verbonden met huidige leefstijl van jongeren en hun sociale omgeving (Naul). Bedoeling van dit concept is werken aan individueel ontwikkelen van sportvaardigheden en sociale en morele waarden. Naul noemt dat Olympische leefstijl. Jonge mensen zouden bij het bedrijven van sport ethische principes ervaren en leren over moreel en ethisch gedrag in sport.

Omgaan met Olympische educatie in sportverenigingen

Noch in Duitsland, noch in Nederland is er een bepaald concept voor het omgaan met Olympische Educatie in sportverenigingen. De Landes Sport Bund NRW heeft wel aanzetten hiervoor, maar die zijn nog te fragmentarisch om hier te beschrijven. In Nederland zijn de afgelopen jaren wel veel initiatieven in de sport ontwikkeld op terreinen van fair play en sportiviteit en respect. NOC*NSF, NCSU en NISB spelen hierbij een belangrijke rol.

Module 3 laat in twee delen allerlei materiaal zien dat gebruikt kan worden bij Olympische educatie op school en in de vereniging. Je moet dan denken aan lesschema's, lesbrieven, beschrijvingen voor het maken van lesbrieven, tips van docenten over het inbouwen van Olympische waarden in evenementen binnen en buiten school

Terwijl module 1 en 2 beschouwd kunnen worden als leerboekjes over de thema's Olympische Spelen en Olympische Educatie, is Module 3 veel meer een gids voor leraren en trainers met voorbeelden voor het voorbereiden en uitvoeren van lessen en activiteiten in het kader van Olympische educatie.

Tenslotte

Het grensoverschrijdende project heeft een product opgeleverd dat in het Duits beschikbaar is en ook is gepubliceerd op een website. Het heeft verder allerlei contacten opgeleverd tussen organisaties die in het grensgebied tussen Nederland en Duitsland op dit thema actief zijn. Dit resulteerde bijvoorbeeld in verschillende symposia waar Nederlandse en Duitse experts met elkaar de mogelijkheden verder hebben verkend. Het materiaal wordt nu ingezet in de leraren- en trainersopleidingen in Duitsland. Het is de moeite waard om ook met de Nederlandse opleidingsinstituten te bekijken hoe het materiaal kan worden ingezet in de opleidingstrajecten. Uit het project blijkt ook dat het materiaal dat de laatste jaren in Nederland is ontwikkeld door NOC*NSF en het Olympisch Stadion heel praktisch is voor de school en dat Olympische educatie in Duitsland meer vanuit een theoretisch concept in het kader van leren van Olympische waarden wordt geplaatst.

Figuur 1: structuur van de modulaire opbouw

Dit samen vormt een mooie basis om met Olympische educatie aan de slag te gaan omdat het een verbinding maakt tussen het bewegen van kinderen en het ervaren van waarden die in de sportcontext besloten liggen. Olympische educatie kan een kader bieden voor reflectie op gedrag in de sportsituatie en dus voor leren bij bewegen.

Roland Naul leidt het Willibaldt Gebhardt Research Institute (gelieerd aan de Universität Essen).

E-mailadres: Roland.Naul@un-due.de

Christiane Richter doceert aan de Universität Paderborn,

E-mailadres: christiane.richter@upb.de

Bert Boetes is hoofdbestuurslid van KVLO en is namens KVLO betrokken geweest bij het project, E-mailadres:

bert.boetes@kvlo.nl

Correspondentie: bert.boetes@kvlo.nl